

ШОДУНАВКА

№ 15.

Београдъ 11. Априла.

1847.

СЛОВО ЖАЛОСТИ.

(Конацъ.)

Ахъ праведна є жалость ныниа, а и туга наша, коя є светый залогъ любави, почитанія и привржености према Свѣтломъ Дому Князя нашегъ Александра; еръ кадъ мртве чie оплакуемо и у жалости нынай участвуемо, онда су-губо морамо любити и почитовати ны живе. И заиста, ништа нie за благородне чувствителне душе утѣшителнie, него кадъ видимо да наша радость туђе образе оруменюe; да вашъ страхъ туђа срца дркти чини; и да наша жалость и страданія туђе очи орошаваю! — Плачмо да-ке браћо и пријатељи, небы ли се у потоку су-за наши туга Свѣтлогъ Дома Княжескогъ растопила! и то тымъ већма, што є ово общта свю нась жалость, коя намъ се пеће за ласканѣ при-мити; ербо су она времена прошла, кадъ є Ср-бинъ морао онде изъ очио свои сузе натерива-ти, гдји му се неплаче; и онде сміјати, гдји бы краве сузе проливао. Данашня жалость наша є искренна, чиста и непорочна, као што є и о-вай цвѣтићь, грозномъ рукомъ смрти покош-нен, чистъ и непорочанъ, когъ ће многа топла суза залити.

Требало бы да се вратимъ већъ еданпутъ къ светој дужности, коя ми наложе, уцвиљна срца тѣшити и потоке суза засушивати. — Но гдји да наћемъ лакiй мелемъ, да толико дубоку рану Свѣтлы Родителя младенческогъ покойни-ка излечимъ; гдји ли згоданъ убрусъ, да толике сузе отаремъ? Истина, да ме и сама найсветія благодарностъ, коју у дубљини душе мое чув-ствуемъ, на ту дужность позыва према Свѣт-ломъ лицу премилостивогъ Князя нашегъ, кој є, у согласио са честитымъ своимъ у државо-прављенiu подпорама, мелемъ срцу моме найпре-дао, спасши у овой години, кадъ илядама жер-

тве глади и студа по разнимъ око нась краевима падаю, мене и мою фамилію пріятіемъ подъ свое милостиво крило; но шта су кадра и найблагодарніја уста немоћногъ сртногъ у таквой жало-сти учинити, коју єдва време, свю и радости и жалости човечески покртало, изгладити може! Я пакъ и самъ отацъ, одъ подобне судбе стре-пећи, и постављаюћи се у станъ оваке жалости дубоко тронутъ будући, єдва єдвиже могу изъ стегнуты пресио мои проустити оно светога пис-ма слово: да нась гробна тама грозомъ необузи-ма, нити памъ срце страхомъ напунија. Почемъ рука смрти нie кадра свету стварь нашу униш-тожити, као што ни премилогъ Светозара униш-тожила нie. — Живъ є онъ, давни Вишњемъ Богу свою безпорочну душицу, а земљици са-мо трошанъ прахъ. И мы на нѣговомъ гробу заронићомъ не опевамо ништа друго, него тру-лу часть; еръ душица нѣгова лебди у сияности и надлеће зраке сунца. Исподъ нѣга бѣжи зем-ля, бѣже лѣта у пропасть; нит' га више плаше бурни дани нити поби густый мракъ. Могу юш-те и то додати, да су у нѣму жалостни Родитељи стекли анђела предъ престоломъ Божијемъ, али є ово све мала утѣха и за насъ, кој у нѣ-му само отечества дику быти могућу оплаку-мо; то ли за срце родитељско, кој су се на овоме свetu за свагда одъ милогъ чеда свогъ растали, па зато остављаюћи се намѣре такове, која ме само у веће смућенiе доводи, и која и яче силен умне, него што су мое, превазилази, позивамъ цѣло ово на жалость стекше се со-бранiе, да воздвигнувъ срца и духъ нашъ къ оному, кој є јединий бесмртанъ и безконачанъ, слѣдујућу смирену молитву принесемо:

Са светымъ восторгомъ и трепетомъ обра-ћамо се мы къ теби, вѣчно непостижимо Су-штество! Духова и Создателю свю тва-

рій! — Мы, кои, признаємо нашу пиштету и твою свемогућность са сакрушенымъ срцемъ припадамо овде предъ светымъ олтаромъ твоимъ, и смиreno молимо те: да ты, кои си сама благость и любавь, изъ неизчерпиме милости твое проспешь миръ и спокойство на миропомазаника твогъ, Свѣтлогъ Княза нашегъ Александра, и цѣо уцвилъный домъ Њговъ! Ты імъ буди мелемъ у горкой данашњој жалости ныниной; Ты імъ буди убрусъ, кои ће потоке горки суза нынине утрти! Благослови, задржи и утврди свету намъ лозу Карађорђеву! Благослови племе Њгово, да у роду Србскомъ и историји свѣта и предъ найпознанимъ потомствомъ дивно свѣти! — А ты душа моя присовокупи се, да вѣчитој отца и обдржателя свио твариј јошти и то умолимъ: Да ми никадъ више прилике педа, ни према Свѣтломъ милостивомъ Князу нашемъ, ни према онимъ почитаемымъ душама, кое су према мени милосрдне быле, оваке знаке благодарности и услуге показати; но ово да буде последня жертва изъ Свѣтлогъ Дома Княжескогъ, коју малолѣтну и беспорочну да сподоби при Божественномъ престолу свомъ са светимъ анђелима своима вѣчнији покой уживати!

О ЕЗЫКУ СЛАВЯНСКОМУ.

(Продуженіе.)

Остас говорити о писменима и правопису. Единство нынено было бы сада найвећма потребно Славяним, и много бы поспѣшило единству езика книжевнога; јеръ када бы мы могли читати у свимъ нарѣчјима славянскимма онако лако, као што читамо у нашему, тада бы безъ сумњи више склонни были, съ овимъ се парѣњјима и съ ныниномъ словесносћу упознати; а једномъ съ нынима упознавши се, наравно бы пошли онимъ трагомъ, кои води къ узаймному приближеню, и далѣму споеню нынновому. Али, остављајући пространно пољ свеславанства, мы ћемо се овдѣ само на югославанство ограничити.

Когодъ и мало помысли, одма увидити може, да бы единство писмена и правописа принећло неизмѣрну ползу и народности и книжевности нашей: народности, јеръ престајући једна спољашња разлика, која насъ найочевиднѣ раздава, престао бы такоће и једанъ узрокъ душевнога удаљенja, учинјо бы се једанъ великиј коракъ въ слоги, безъ кое слаба је найпространнїја народ-

ност: принело бы велику ползу книжевности, јеръ свако дѣло изишавше на светъ, не бы се читало само одъ једне части Срба, него читало бы се одъ једнога краја нашија држава до другога; читало бы се одъ једнога народа, који број преко петъ милиона душа: мысли свакога списатеља разилазиле бы се по свему србству, и масу знанија србскога умножавале. Тимъ бы писатељи имали на своја дѣла не по триста, петъ сто, или тисућу предбройника, него по више тисућа; пакъ, могући одъ самога писатељства живити, оставили бы сва друга званја, и единствено оддали бы се на книжевност, на даљ разпростиранъ своја знанија, и ума развијање. Доклегодъ писатељи не узмогу писатељствомъ издржавати се, доклегодъ імъ ово буде само узгредна а не главна и једна забава, дотле нейма кодъ насъ ни знатнога умнога напредка; а писатељи неће моћи одъ самога писатељства живити, доклегодъ двојка писмена кодъ насъ постоје.

Има ли даље којега благороднимъ чуствама дишунега Србина, и у обште Југославанина, који не бы желio, кои се не бы силовао, да се једномъ укине ова разлика писмена и правописа? Али ко искрено то жели, тай нейма быти човѣкъ тѣсна ума или духа; нейма быти тврдоглавъ, изключителанъ фанатикъ; него быти има склонителанъ, толерантъ, чистъ одъ свио преразсуда, справедљивъ у захтѣванияма своима; тай треба единствено предъ очима да има ползу и узвишенъ народно, и тому свою ползу и свое славолюбје да жертвује.

Съ таковимъ мыслима мы приступамо къ изложењу начина, коимъ цѣнимо да бы се могло покушати споенъ наши писмена и правописа. Али благовремено явљамо, да је ово само једно просто мнѣње, кое подносимо публикуму, а кое готови смо одбацити за свако друго, сходнѣј и савршеније.

Прѣ него ишта, добъмо основано понятије о једному савршеној правопису. Я мыслимъ, да бы онай таковиј био, који имаја прости, ясна и красна слова; за свакиј звукъ по једно само слово; у којему бы слова више или мање су собомъ налицила у форми, колико су више или мање сходна у звуку; кои, не повређивајући ни найманъ етимологију, одржао бы благогласије; коимъ на концу и сами страни могли бы чисто изговарају научити. — Да бы нашъ правописъ сва та свойства имао, требало бы га сасвимъ изъ нова направити: али таково предузеће было бы кодъ насъ безумно, и не бы ни-

како узѣло. Нама нетреба никаква нова сло-
ва, саевимъ нова, уводити, него намъ вала при
онима, коя имамо, остати; то есть по буквару
црквеному, Кирилскому, Вуковому и латинскому
составити новый једанъ букваръ, кои бы се къ
горереченому савршенству што већма прибли-
жю, и све стране задовољю, да бы био одъ
свю страна примљенъ. Треба овимъ новымъ
букваромъ укинути једну велику тегобу и пре-
пону која међу Кирилцима, и Латишцима постои,
то есть уклонити изъ кирилскога и латинскога
буквара све оно, што ји у међусобну забуну
и противословје доводи; довести обадва до со-
гласіја, жертвовати она писмена, која, имајући
једнакіј образъ у обонимъ, имају у свакој разли-
чтитиј звукъ. — Али пријнимо ближе къ овому
предмету.

(Продуженіја слѣдује.)

ОБШТЕ ПОЛЕЗНО.

Читao самъ у једнай италіанской книги, ка-
ко се искуствомъ дознало, да є нека пріуготов-
љна вода одвећь добра къ заливаню воћкій и
разсада, къ потапљању съмена пре него се по-
сіе, да бы набубрила. Средствомъ такове воде
живно расту варива и добываю врло пріятанъ и
добаръ вкусъ, добываю се плодови у великој
обилиности, и жито за чудо умножава се и при-
лично једро быва.

Правило, по коме се такова вода приправ-
ля, есть ово. Узми једну часть шалитре, а две
обичне соли. Метни ји у једанъ земљаний судъ
узъ ватру, докле се нерастопе. Измакни ји по-
томъ оданде, и остави да се оладе. Одъ при-
лике на 150. драма такове матеріје ули десетъ
ока воде, у којој ће се обе соли растопити, и
тако ћешь имати готову воду за вышеназначену
потребу. Узрокъ је такове многоплодности
безъ иакве сумње саединије морске и земне
соли, које су сестре, и кћери једне исте майке,
премда нама непознате; које кадъ се сдруже, ре-
као бы да понове читаво свое естество, премда
несавршено. Но безъ да се истражкују узорци,
искуство намъ доказује, да воћке и друга растѣ-
ња, таковомъ водомъ заливана, у найсувлјији поћи
привлаче къ себи изобилну росу, кадъ се на-
противъ друга њима сусједна једва нешто овла-
жити могу. Да соли привлаче къ себи воздуш-
ну влагу, стварь је, која се свакиј данъ примѣ-
чава, кадъ се ове на воздухъ изложе. Да пакъ
воздушна влага много приноси плодности, ово

се дознае изъ особите плодности, која одъ ки-
ше, са њега и росе проиходи. О дакле тео-
рија толико доказује доброту речене воде, коли-
ко ће в практика моћи свакоме открыти.

А. И. Бановићъ.

ОПРОШТАЙ ЈДНОГА ЕГИПЂАНИНА СА ШТАЕРСКОМЪ.

Пре неколико година пошље египетско
правительство деветъ младића у Аустрију на
изображеніје; последњиј међу њима, по имену
Мустафа Саломони, опрашта се слѣдујићимъ
рѣчма у новинама „Стиріја“: „Я одлазимъ као
последњи питомацъ између оных деветъ источ-
ни питомаца, које је египетско правительство
одредило, да се у Аустрији изобразе, — разста-
емъ се са Штаерскомъ, лѣпомъ земљомъ, коју
су Богъ и люди раємъ учинили, — одлазимъ съ
онимъ чуствомъ, које је сама отаџбина кадра у
грудма запалити, сачувати и вѣчнимъ жаромъ
учинити. Како се разликују садашњи образци,
који при овомъ разстанку испредъ душе мое
пролећу, одъ оне, који су мой ђетински умъ
занимали, кадъ самъ съ почеткомъ 1836 године
Каиро съ Александромъ, Байрутъ са Сувадијомъ
и Тархусомъ, и Адону съ Трстомъ промењио,
кадъ је на мене и на мое младе другове после
шестомѣсечнога тамо задржаваня којца пала,
да се посветимъ не само језику и обичају,
знатију и изображеніју, него и вишој светињи
пријатељства и чару једне непознате отаџбине.
15. Новембаръ 1843 године доведе ме ради про-
страніјега практично - художественога знанја до
стаклене фабрике у Лобициу близу Марбурга, и
на ново самъ се увѣрио, да је свудъ једнако у крас-
най штаерској земљи. Покривеностъ бише пай-
већа цѣљь мога живота, кадъ самъ Египетъ ос-
тавио, съ једнимъ погледомъ на божествено и
лѣпо лице просвѣте и правствености, који ми је
завѣсу съ очију скинуо, враћамъ се у отаџбину
мојој кадъ Нила, соглашавајући се у ономъ бла-
гослову, који су моји скоро отишавши другови
одъ великога Бога свю народу, одъ њега, еди-
нога и вѣчнога, за ову красну земљу и њеће не-
заборављне обитателј у свакомъ удалјињу мо-
лији, съ жаромъ оногъ тежена, које као велико
напредъ западу владу надъ свѣтомъ обезбѣ-
ћава. Пре света Градацъ, у вѣчномъ млађаномъ
украсу цвјетајућа варош Штаерске, и њени люб-
ведостойни обитатели нека пріјме увѣренъ пай-

топлів благодарности, и выше него сданъ, одъ кои почитаемый споменъ мене у удалъный югъ прати, некъ се пріятельски опоминю на ову землю навикнутогъ Египтанина." (Ово лѣпо и тронуто благодареніе есть заиста примѣчанія достойно доказательство нашега времена, кое земне народе чрезъ просвѣту саюжава. Тко

бы пре неколико година и помыслю, да ће се сданъ Египтанинъ на пѣмачкомъ єзыку тако лѣпо изразити и тако давно о просвѣти западнога свѣта писати?)

Свтиміс Авраамовићъ.

С М І Ѕ С И Џ Е.

Е З Й К О С Л О В Н О.

* * * Судити о єзыку и о нѣговомъ правомъ употребљенију, хоће се люди велике способности. — Люди, кои не познаю многострученіе предмета, и нынову нужну хальину, у коју треба да се пристойно обуче, немогу тако о єзыку судити. Мы се на простоту немамо радашта осланяти и наше мысли по простоме материјалу управљати и подобне производе за органъ еласти или вкуса писаня сматрати. Подобнымъ начиномъ не бы смо никаквы наука требовали; но бы свакій по природномъ дарованію могоа у литератури коло (или вамъ драго ролу) играти. Но умъ треба обдѣлати, пакъ потомъ нынѣме дѣлати. Докъ умъ піе обдѣланъ, онъ ће свагда хаосъ производити. — Хоће се и природный даръ, а при томъ наука са трудомъ скопчана, као што Хоратіе вели: трудъ самъ безъ богата дара, инт' умъ велики безъ науке шта може. — Лакомыслени люди и мыслелако и о єзыку и о науци и о свачему; пакъ тако лако посрпну, да се тешко већь могу дигнути. Треба предосторожность у свему наблюдати, а при томъ и строго предразуђенъ у памети имати. —

— * ?

Р У К О В Е ТЪ.

Младињъ у дружству стараца треба да је секретарь, кои записује.

Говори се о морепловцима, кадъ земља купе, да се по њој шетају колико јимъ је дуга лађа, а не далј.

Орао лети самъ, а чавке и чворци у дружству. Мужество нема теорије, оно почини съ практикомъ а свршује се съ теоријомъ.

Трпите неучтиве зато, што сте учтиви.

Рѣчи су одѣло мыслій; доста пута маскирато одѣло.

С. Аврамовићъ.

Учредникъ Милошъ Поповићъ.

Издано и печатано у Правителственной Книгопечатници у Београду.

Л И Т Е Р А Т У Р А.

* * * Познато је ученомъ свѣту, како је г. професоръ Данковскій вѣштъ у испитиваню єзыка. Не давно је објавио знаменито дѣлце, кое може обиту позорност побудити; то дѣлце носи насловъ: "Анакреонъ, весео Гркъ, пѣвао је пріе 2370 година грчко-славенски."

* * * Млади нашъ новелиста, г. Богобой А. Танацковићъ, издае трећу свезку свога лѣпьи новела подъ именомъ „Росица.“ Принумерација траје до конца т. м. Цѣна је 24 кр. спр.

* * * Едно друштво у Загребу издало је латинским писменима „Доситејеве Басне,“ съ некима измѣнама.

СРБСКА НАРОДНА ЗАГОНЕТКА.

(Саобщито В. П.)

Шта је тесано, а не обртано?

Н А Д П Л О Ч Н О.

Врлый Србинъ пунога узраста,
Раный животъ онъ је свой кончю,
И у ову раку је почюо;
Отацъ, майка, люба, и ћерчица,
Савъ родъ прочиј, знанцы, пріатељи,
И све Србско савременство књижно,
Непрестајо Богу се молити,
Још сви сложно и гласно упити:
„Покой душа Игњатовић Сими,
Радость райску там' да има вѣчно!“
Та и родно Свет Андріа мѣсто
И гробъ сузам' заљва му често.

С. М. С.

НОВА КЊИГА.

Сербскій Лѣтописъ за год. 1847. Часть перва.
У Будиму пислены крал. Сејучилишта Пештанскоց.
— На з-ку, стр. 155.

